

4. Životní prostředí

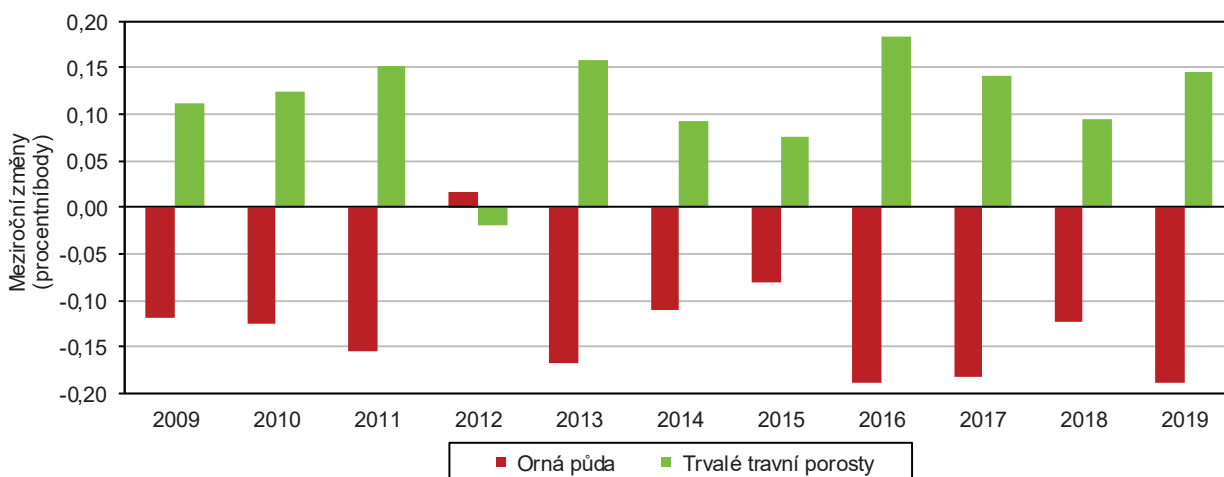
Půdní fond

Klesající trend ve výměře zemědělské půdy trvá; ubývá orná půda ve prospěch trvalých travních porostů.

Z celkové rozlohy Pardubického kraje 451 920 hektarů v roce 2019 připadlo 59,7 % na půdu zemědělskou, což je třetí nejvyšší podíl v republikovém srovnání za Středočeským krajem (60,2 %) a Krajem Vysočina (60,0 %). Během deseti let ubylo v kraji 2,4 tis. ha zemědělských ploch. Mírný pokles zastoupení zemědělské půdy je však trvalým a dlouhodobým jevem, který odpovídá celorepublikovému trendu. Hlavní příčinou je dlouhodobý úbytek orné půdy, které bylo v roce 2019 v Pardubickém kraji evidováno o 5,3 tis. ha méně než v roce 2009.

Graf 4.1 Meziroční změny podílů orné půdy a trvalých travních porostů na zemědělské půdě v Pardubickém kraji (stav k 31. 12.)

Pramen: ČÚZK

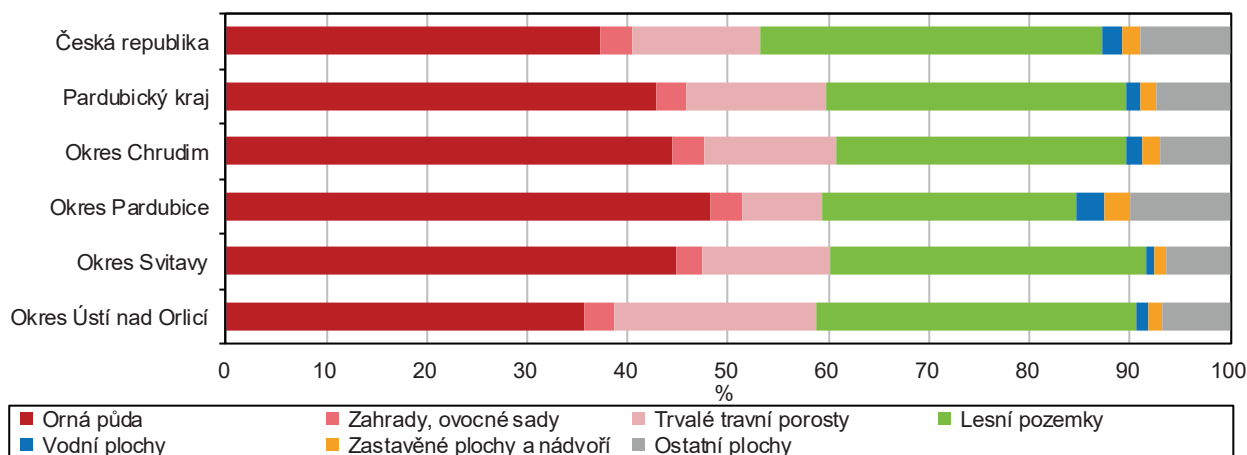

Nejvyšší stupeň zornění je na Pardubicku.

Stupeň zornění (podíl orné půdy z půdy zemědělské) v republice i v kraji postupně klesá. V roce 2019 dosáhl v České republice hodnoty 70,0 %, v Pardubickém kraji 71,7 % a byl zároveň šestý nejvyšší v mezikrajském srovnání. Od roku 2009 poklesl stupeň zornění v republice (o 1,2 procentního bodu) i v Pardubickém kraji (o 1,3 p. b.). Podíl orné půdy na zemědělské je z pohledu jednotlivých okresů nejvyšší na Pardubicku (81,1 %) a Svitavsku (74,6 %), nejnižší na Orlickoústecku (60,7 %). Nejvyšší úbytek orné půdy ve srovnání s rokem 2009, který tvořil téměř polovinu krajského úhrnu, byl zaznamenán v okrese Ústí nad Orlicí (o 2,4 tis. ha).

Graf 4.2 Struktura půdy v ČR, Pardubickém kraji a jeho okresech k 31. 12. 2019

Pramen: ČÚZK

Rozšiřují se lesní a vodní plochy.

Ve struktuře půdního fondu se ve všech okresech kraje příznivě projevuje zalesňování. Mezi roky 2009 až 2019 se nejvýrazněji projevilo v okrese Ústí nad Orlicí (navýšení o 534 ha, tj. 43,3 % krajského přírůstku). Část orné půdy v kraji se transformovala do trvalých travních porostů, jejichž výměra vzrostla během deseti let o 2,6 tis. ha. V neposlední řadě má na strukturu půdního fondu v kraji vliv i rozšíření vodních ploch. Nejvyšší relativní nárůst vodních ploch během deseti let byl zaznamenán v okrese Ústí nad Orlicí (o 8,2 %, tj. 107 ha) a v okrese Svitavy (o 7,1 %, tj. 76 ha).

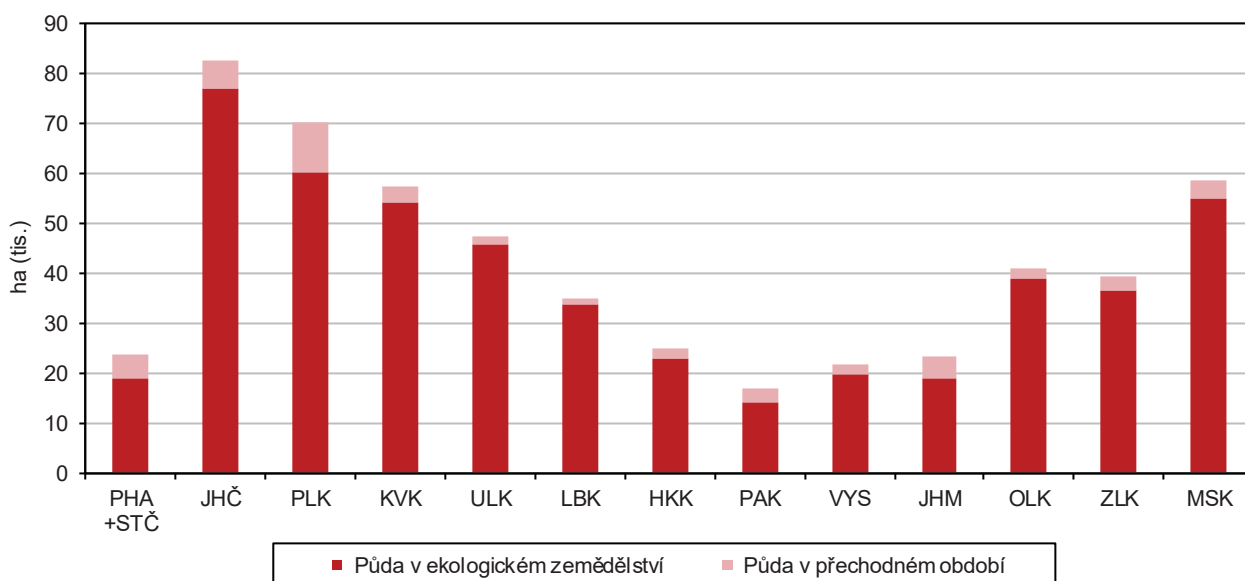
Ekologické zemědělství

V kraji vzrůstá výměra ekologicky obhospodařované půdy.

Intenzivní zemědělská výroba je i v kraji nahrazována ekologickým zemědělstvím bez používání umělých hnojiv, chemických přípravků, postřiků, hormonů a genetických modifikací. Výměra ekologicky obhospodařované půdy (tj. půdy v ekologickém zemědělství a přechodném období) činila v Pardubickém kraji koncem roku 2019 podle údajů Ministerstva zemědělství 16,8 tis. ha. Na celostátní výměře ekologicky obhospodařované půdy (včetně půdy v přechodném období) se kraj v roce 2019 podílel 3,1 %, což je mezi kraji nejmenší podíl, jak je patrné z níže umístěného grafu. Výměra ekologicky obhospodařované půdy v kraji se od roku 2011 zvýšila o 18,4 % (2,6 tisíce hektarů), což bylo mírně nad republikovým tempem růstu, které činilo 16,9 %.

Graf 4.3 Výměra půdy v ekologickém zemědělství v krajích k 31. 12. 2019

Pramen: Ministerstvo zemědělství

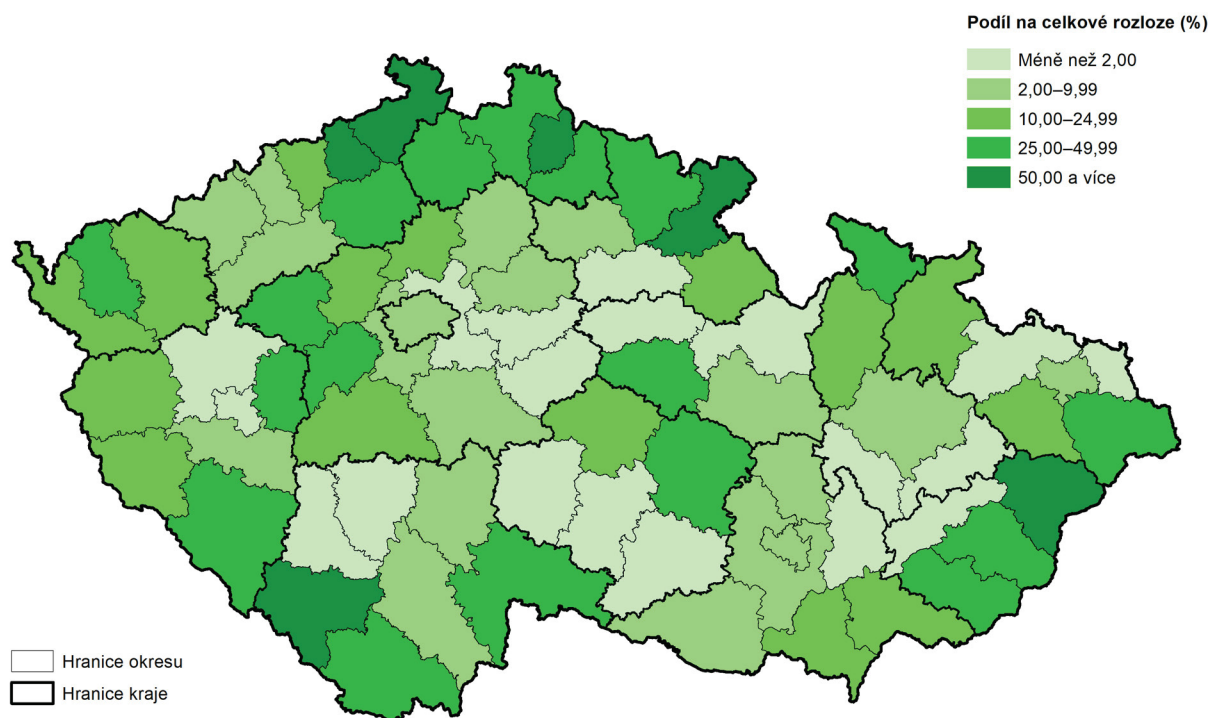

Chráněná území

Největší rozloha chráněných území je na Chrudimsku.

Pardubický kraj měl na svém území v roce 2019 obdobně jako v roce předchozím 3 chráněné krajinné oblasti (Orlické hory, Žďárské vrchy a Železné hory), 2 národní přírodní památky (Kaňkovy hory a Semínský přesyp), 4 národní přírodní rezervace (Bohdanečský rybník, Králický Sněžník, Lichnice a Rohová), 61 přírodních památek a 42 přírodních rezervací. Celková rozloha chráněných území v roce 2019 činila 44 184 ha, tj. 9,8 % rozlohy kraje. Uvnitř kraje jsou značné rozdíly v rozloze území, na kterém byla ochrana přírody vyhlášena. Zatímco v okrese Chrudim zaujímají chráněná území 32,9 % rozlohy okresu (32,7 tis. ha), v okrese Svitavy je to 6,0 % (8,2 tis. ha), v okrese Ústí nad Orlicí se ochrana vztahuje na 1,8 % rozlohy okresu (2,3 tis. ha) a v okrese Pardubice 1,1 % (951 ha).

Zvláště chráněná území v okresech k 31. 12. 2019

Pozn.: zahrnutý národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky. V ukazateli jsou zohledněny vzájemné překryvy chráněných území (tzn. nejsou započítána maloplošná ZCHÚ ležící na území velkoplošných ZCHÚ).

Pramen: AOPK ČR

Vodovody a kanalizace

Na veřejný vodovod nebyla připojena pouze 3 % obyvatel kraje.

V roce 2019 bylo v Pardubickém kraji zásobováno vodou z veřejných vodovodů celkem 505,7 tisíce obyvatel, během pěti let jejich počet vzrostl téměř o 2 tisíce. Podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů v kraji v roce 2019 dosáhl 97,0 % a byl o 2,4 procentního bodu vyšší, než činil republikový průměr. Celková délka vodovodní sítě v kraji se od roku 2014 prodloužila o 154 km na 4 878 km v roce 2019.

Specifické množství vody fakturované domácnostem meziročně vzrostlo, zůstává nadále druhé nejnižší.

V posledních letech spotřeba vody roste, tuto skutečnost ovlivňuje extrémně suché a teplé počasí v letních měsících. V roce 2019 činilo specifické množství vody fakturované domácnostem v kraji 80,2 litru na osobu a den, meziročně došlo ke zvýšení o 0,5 l, přesto zůstává 2. nejnižší v mezikrajském srovnání po Zlínském kraji (78,7 litru na osobu a den). Specifické množství vody fakturované celkem (domácnostem, průmyslu a ostatním odběratelům) na jednoho napojeného obyvatele za den se meziročně snížilo o 0,4 litru a v Pardubickém kraji činí 123,2 litru na osobu a den; jedná se o čtvrtou nejnižší hodnotu v mezikrajském srovnání.

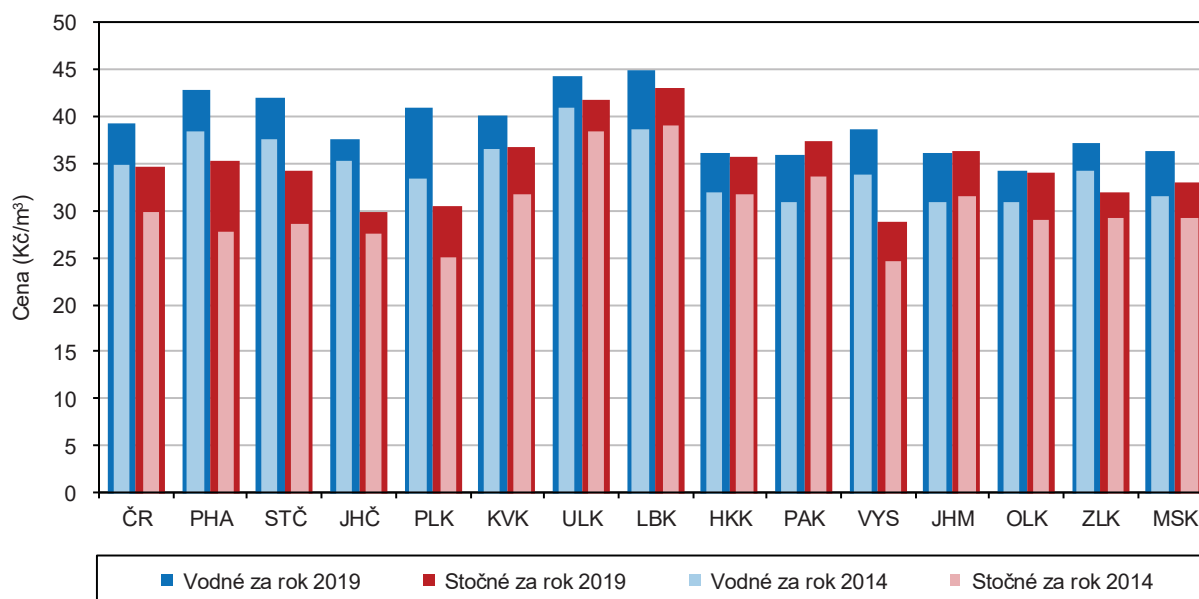
Cena pitné vody setrvala druhá nejnižší, cenový nárůst od roku 2014 však byl nadprůměrný.

Průměrná cena za 1 m³ fakturované vody (cena za pitnou vodu a za službu spojenou s jejím dodáním) bez DPH se v krajích ČR v roce 2019 pohybovala v rozmezí od 34,10 Kč/m³ v Olomouckém kraji po 44,80 Kč/m³ v kraji Libereckém. Cena vodného v Pardubickém kraji v roce 2019 byla hodnotou 35,90 Kč/m³ druhá nejnižší v mezikrajském srovnání. Jak naznačuje níže vložený graf, od roku 2014 vzrostla průměrná cena vody v České republice o 4,50 Kč/m³. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán ve sledovaném období v kraji Plzeňském (o 7,50 Kč), nejmenší zdražení vody se týkalo kraje Jihočeského (o 2,30 Kč). Pardubický kraj se umístil s nárůstem ceny za 1 m³ fakturované vody v období let 2014 až 2019 na čtvrté nejvyšší pozici (5,10 Kč) v mezikrajském srovnání.

Graf 4.4 Průměrná cena za vodné a stočné v krajích v letech 2014 a 2019

Zdroj: ČSÚ

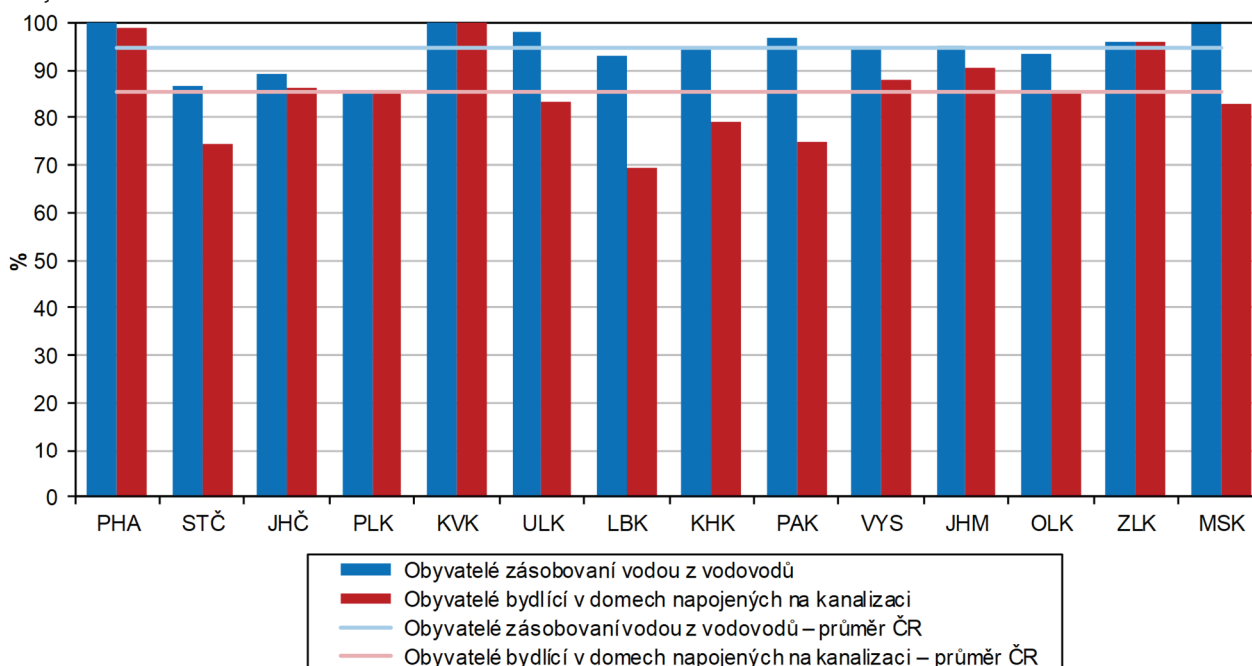

V domech napojených na kanalizaci žijí tři čtvrtiny obyvatel kraje.

V domech napojených na kanalizaci žily v roce 2019 bezmála tři čtvrtiny obyvatel Pardubického kraje. Počet obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci se ve srovnání s rokem 2014 zvýšil o 14 tisíc na 390 tisíc v roce 2019. Vzrostl i počet obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci ústící do čistíren odpadních vod. V těchto domech žilo v roce 2019 v kraji 382 tisíc osob, tj. o téměř 17,5 tisíce osob více proti roku 2014. Délka kanalizační sítě vzrostla v průběhu pěti let o 334 km (tj. o 15 %) a činila 2,6 tis. km. Od roku 2014 se zvýšil počet kanalizačních přípojek téměř o 8 tisíc na 85 tisíc v roce 2019.

Graf 4.5 Podíl obyvatel zásobovaných vodou a napojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu v krajích v roce 2019

Zdroj: ČSÚ

Z vod vypouštěných do kanalizace není čištěno 1 % odpadních vod.

Množství vypouštěných odpadních vod do kanalizace včetně zpoplatněných srážkových vod v Pardubickém kraji činilo v roce 2019 téměř 22,7 mil. m³ (o 265 tis. m³ méně než v roce 2018). Z vod vypouštěných do kanalizace bylo čištěno 99,0 % odpadních vod (bez srážkových vod), tato hodnota zařadila kraj na pátou pozici v mezikrajském srovnání. Do vodních toků bylo v Pardubickém kraji v roce 2019 vypuštěno z kanalizací 36,2 mil. m³ odpadních vod; proti předchozímu roku byl zaznamenán nárůst o 3,4 mil. m³ (tj. o 10,4 %). Porovnáním množství vypouštěných odpadních vod do vodních toků v letech 2014 a 2019 zjišťujeme pokles o 3,2 mil. m³ (tj. o 8,1 %).

Průměrná cena stočného byla v roce 2019 mezi kraji třetí nejvyšší, zdražení stočného je podprůměrné.

Cena stočného (cena za službu spojenou s odváděním a čištěním, případně zneškodňováním odpadních vod) bez DPH se v roce 2019 v krajích ČR pohybovala v rozmezí hodnot 28,80 Kč/m³ v Kraji Vysočina a 42,90 Kč/m³ v Libereckém kraji. Průměrná cena stočného v Pardubickém kraji v roce 2019 dosáhla hodnoty 37,30 Kč/m³ a byla třetí nejvyšší v republikovém srovnání. Od roku 2014 vzrostla průměrná cena stočného v České republice o 4,90 Kč/m³, v Pardubickém kraji vzrostla o 3,80 Kč/m³.

Roste počet čistíren odpadních vod i jejich celková kapacita.

Celková projektovaná kapacita 139 čistíren odpadních vod (ČOV) v roce 2019 v Pardubickém kraji dosáhla výše 155,4 tis. m³ odpadních vod za den. Počet ČOV v kraji se zvýšil v porovnání s rokem 2014 o 25, zvýšila se i celková kapacita o 4,3 % (tj. o 6,4 tis. m³ za den).

Objem kalů produkovaných provozem ČOV dlouhodobě roste.

Objem kalů vyprodukovaných provozem ČOV v Pardubickém kraji v roce 2019 činil 7,0 tis. tun sušiny, což představuje téměř 4 % republikového úhrnu. Meziročně se sice objem kalů snížil o 8,8 %, ve srovnání s rokem 2014 vzrostlo množství kalů produkovaných provozem ČOV v kraji téměř o 15 %. Podle způsobu zneškodnění kalu z ČOV největší podíl tvoří kompostování (28 %), následuje přímá aplikace a rekultivace (14 %), skládkování (6 %), zbytek se zneškodňuje jiným způsobem.

Emise

Znečištění ovzduší v kraji je dlouhodobě nadprůměrné.

Množství znečišťujících látek vypouštěných do ovzduší a jejich zdroje eviduje Registr emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO). Producenti znečištění jsou členěni podle velikosti zdrojů znečištění na stacionární (REZZO 1–3; velké, střední a malé) a mobilní (REZZO 4). Pardubický kraj se řadí mezi kraje s nadprůměrnou úrovní znečištění ovzduší (měrné emise REZZO 1–4, tedy ze stacionárních i mobilních zdrojů) s výjimkou emisí oxidu uhelnatého. Kraj měl v roce 2018 (poslední dostupný údaj) v mezikrajském srovnání čtvrté nejvyšší měrné emise oxidů dusíku a páté nejvyšší emise oxidu siřičitého a tuhých znečišťujících látek. Z hlediska znečištění ovzduší oxidem uhelnatým se kraj zařadil až na místo deváté.

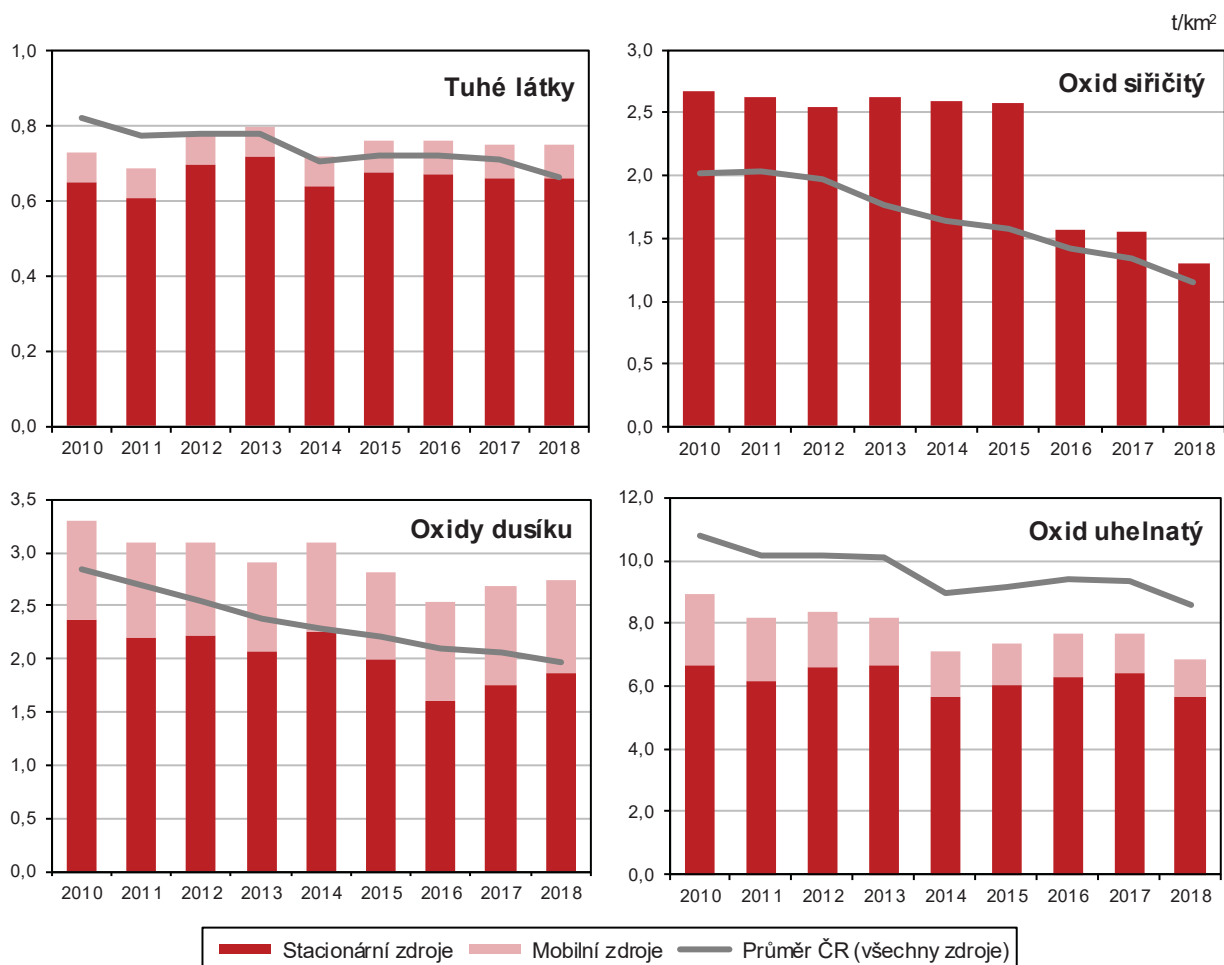
Emisní zátěž se snižuje.

Dlouhodobé vývojové trendy byly pozitivní ve směru snižování emisní zátěže, kdy měrné emise základních znečišťujících látek v období od roku 2010 spíše klesaly. Pouze u oxidu dusíku došlo v posledním zveřejněném roce 2018 k mírnému zvýšení jeho koncentrace (především u stacionárních zdrojů REZZO 1–3). Měrné emise tuhých látek v kraji kolísají v čase, na začátku sledovaného období byly nižší než celostátní průměr, v posledních letech jsou mírně nad průměrem ČR. K výraznému snížení došlo po roce 2015 v případě emisí oxidu siřičitého.

Graf 4.6 Měrné emise základních znečišťujících látek podle zdroje znečištění v Pardubickém kraji

Pramen: ČHMÚ

Mobilní zdroje tvoří třetinu znečištění oxidy dusíku v kraji.

Při bližším pohledu na jednotlivé znečišťující látky převažovaly v kraji stacionární zdroje znečištění (REZZO 1–3) nad mobilními. Mobilní zdroje znečištění (REZZO 4), tedy zejména znečištění ze silniční, železniční a letecké dopravy, byly významným (téměř třetinovým) znečišťovatelem u oxidů dusíku. U oxidu uhelnatého měly mobilní zdroje znečištění vliv ze 17 %, u tuhých látek tvořily 12 %.

Odpady

Produkce podnikového odpadu vzrostla na nejvyšší hodnotu od roku 2011.

Celková produkce podnikového odpadu v Pardubickém kraji po poklesu v předchozím období vzrostla na nejvyšší hodnotu od roku 2011. V roce 2018 (poslední dostupná data) bylo podnikového odpadu vyprodukováno 807 tisíc tun, což byla 5. nejnižší hodnota v krajském srovnání. Na celostátní produkci podnikového odpadu se kraj v roce 2018 podílel 3,3 %.

Kraj má sedmou nejnižší hodnotu vyprodukovaného podnikového odpadu v kg na obyvatele v rámci ČR.

Po přepočtu na jednoho obyvatele kraje bylo v roce 2018 vyprodukováno 1 555 kg podnikového odpadu, což byla sedmá nejnižší hodnota v mezikrajském srovnání. V průměru bylo v roce 2018 vyprodukováno 2 276 kg podnikového odpadu na 1 obyvatele České republiky; maxima bylo dosaženo v Hlavním městě Praze s 6 182 kg podnikového odpadu na obyvatele.

Produkce komunálního odpadu na obyvatele roste, zvyšuje se podíl odděleně sbíraných složek.

Produkce komunálního odpadu se v roce 2018 (poslední dostupný údaj) snížila oproti roku 2017 v kraji o 1,3 %; v přepočtu na 1 obyvatele dosáhla hodnoty 343 kg za rok. Toto množství je z celostátního pohledu sedmé nejvyšší mezi kraji a je 8 kg pod průměrem ČR. Od roku 2014 se navýšila produkce komunálního odpadu

na obyvatele v kraji o 41 kg. Podíl odděleně sbíraných složek odpadu v kraji vzrostl z 14,2 % v roce 2014 na 15,5 % v roce 2018, což byla šestá nejnižší hodnota v mezikrajském srovnání. Nejvyšší podíl odděleně sbíraných složek odpadu vykázal v roce 2018 Zlínský kraj (20,9 %); nejnižší (13,9 %) kraj Středočeský. V přepočtu odděleně sbíraných složek komunálního odpadu na obyvatele se na nejvyšší pozici umístil Zlínský kraj (69,4 kg), Pardubický kraj obsadil na pátou nejnižší pozici (53,3 kg) a nejmenší množství vykázal kraj Karlovarský (48,9 kg).

Náklady na ochranu životního prostředí

V kraji bylo na ochranu životního prostředí proinvestováno téměř o třicet procent více než v minulém období, přesto se jednalo o druhou nejnižší částku od roku 2012.

Výdaje na ochranu životního prostředí meziročně kolísají. V roce 2018 (poslední dostupný údaj) dosáhl objem pořízených investic na ochranu životního podle místa investice v Pardubickém kraji 1 213,3 mil. Kč, což v meziročním srovnání představuje nárůst o 29,0 %. Porovnáním výše pořízených investic na ochranu životního prostředí v letech 2012 až 2018 však zjišťujeme, že hodnota z roku 2018 je druhá nejnižší. V přepočtu na jednoho obyvatele bylo v roce 2018 proinvestováno 2 337,2 tis. Kč, což představovalo sedmou nejnižší hodnotu v mezikrajském srovnání.

Objem pořízených investic na ochranu životního prostředí podle sídla investora byl od roku 2012 druhý nejnižší.

Objem pořízených investic na ochranu životního prostředí podle sídla investora vzrostl v kraji v roce 2018 v meziročním srovnání o 22,1 % a činil 1 081,3 mil. Kč; šlo o druhou nejnižší částku od roku 2012. Přepočteno na obyvatele kraje bylo dosaženo částky 2 083 Kč/obyv., což byla sedmá nejnižší částka v mezikrajském srovnání.

Nejvíce investic připadlo na nakládání s odpadními vodami; největší podíl neinvestičních finančních prostředků byl vložen do oblastí nakládání s odpady.

V členění výdajů podle účelu jsou za kraje k dispozici data pouze podle sídla investora. Struktura vynaložených finančních prostředků investory sídlícími v Pardubickém kraji se zásadně liší u investic a neinvestičních nákladů. Z hlediska struktury pořízených investic bylo nejvíce investičních prostředků, jak naznačuje níže umístěný graf v průměru let 2014–2018, vloženo do nakládání s odpadními vodami (63,1 %), dále na ochranu ovzduší a klimatu (15,3 %) a nakládání s odpady (12,9 %). Objem neinvestičních nákladů environmentálního charakteru v kraji v průměru let 2014–2018 směřoval z 67,6 % na nakládání s odpady a další významný podíl byl určen na nakládání s odpadními vodami (20,4 %).

Graf 4.7 Investice a neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí podle kraje sídla investora a podle účelu v Pardubickém kraji (průměr let 2014–2018)

Zdroj: ČSÚ

